DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2023.2.13
CZU: 745.53:677.025(478-21)
Orcid ID: 0009-0007-0036-1139

PRELUCRAREA PIEILOR ȘI BLĂNURILOR ÎN LOCALITĂȚILE DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA

Doctoranda Școlii Doctorale Științe Umanistice a Universității de Stat din Moldova, program de doctorat Etnologie.

Ana ISCHIMJI

Prelucrarea pieilor și blănurilor în localitățile din Nordul Republicii Moldova

Rezumat. În articolul de față ne-am propus ca scop să numim câțiva artizani din domeniul confecționării din piele și blană a diverselor piese de port vestimentar, accesorii, piese de harnașament. În atenția noastră au stat mai multe localități din nordul Republicii Moldova, târgurile și expozițiile din ultimii ani care au pus în evidență produsele activității meșterilor în domeniul prelucrării pieilor și blănurilor. Cercetarea în teren a meșterilor în domeniul confecționării articolelor vestimentare și de marochinărie permite constatarea că acest artizanat este bine dezvoltat în această zonă. Articolele din blănuri și piele lucrate de artizanii locali sunt prezentate în cadrul târgurilor, expozițiilor și iarmaroacelor, meșteșugarii, unde sunt promovate tradițiile populare și veritabilele valori românești.

Cuvinte-cheie: artizanat, meșter popular, localitate, nord, piele, blană, articol vestimentar, marochinărie, tradiție, valoare.

Processing of Leather and Furs in the Localities from the North of the Republic of Moldova

Abstract. In this article we set out as a goal to appoint some artisans in the field of manufacturing from leather and fur of various clothing items, accessories, harness pieces. Several localities from the North of the Republic of Moldova were included in our research area: the fairs and exhibitions of recent years that highlighted the products of the work of craftsmen in the field of leather and fur processing. Field research of craftsmen in the field of making clothing and leather goods allows the finding that this craft is well developed in this area. Articles of fur and leather made by local artisans are presented in fairs, exhibitions and bazaars, where popular traditions and true Romanian values are promoted.

Keywords: handicraft, folk craftsman, locality, North, leather, fur, article of clothing, leather goods, tradition, value.

În pofida încetățenirii ideii că meșteșugul de prelucrare a pieilor și blănurilor s-a dezvoltat preponderent în localitățile din sudul Republicii Moldova, unde s-a concentrat oieritul și producerea lânii, cercetările noastre de teren demonstrează că, în mai multe localități din nordul țării, s-au crescut ovine, caprine de rasă și bovine și s-au realizat diverse piese de port vestimentar, accesorii, piese de harnașament. În unele localități (satul Stârcea, raionul Glodeni ș.a.), încă de la începutul secolului XX, mai multe familii se ocupau de creșterea oilor. Lâna toarsă se folosea la confecționarea covoarelor originale, influențate de cultura românească și cea poloneză grație caracterului mixt al localității, iar pielicelele, după prelucrarea tehnologică, erau folosite pentru producerea diferitor piese vestimentare [1].

În arealul nostru de cercetare au fost incluse mai multe localități din nordul Republicii Moldova, precum și târgurile și expozițiile din ultimii ani, care au pus în evidență produsele activității meșterilor în domeniul prelucrării pieilor și blănurilor din propriile colecții.

Pe timpuri, una dintre cele mai cunoscute întreprinderi din orașul Bălți era Combinatul de Blănuri „Miorița", despre care, încă în anul 1971, fusese turnat filmul cu caracter social „Progresul tehnic la combinatul de blănuri din Bălți". În general, primele decenii postbelice se caracterizează prin funcționarea unor arteluri, ateliere mari, care au fost unificate ulterior în fabrici și combinate, în cadrul cărora se produceau după schițele pictorilor locali mai multe produse, suvenire, bundițe în stil național, folosite pe larg de colectivele de dansatori și muzicanți. După închiderea, din cauze economice și sociale, a Combinatului de Blănuri de la Bălți, o parte de muncitori și-a continuat îndeletnicirea în mijlocul familiilor, unindu-se în ateliere sau în mici întreprinderi pentru a promova meșteșugul de tăbăcărie și cojocărie.

La Bălți activează cu succes Întreprinderea de tăbăcire și prelucrare a pieilor S.C. „Milabrega" S.R.L. Este o afacere de familie, condusă de Aurelia și Vladimir Dubenco (care a studiat la Academia de Studii Economice, București). A fost inițiată în anul 1997, la Bălți, având 15 angajați, unii muncind anterior la Combinatul de Blănuri „Miorița" [2]. Conform Registrului de Stat al Unităților de Drept, S.R.L. „Milabrega" are următoarele genuri de activitate: tăbăcirea și prepararea pieilor, prepararea și vopsirea blănurilor, fabricarea de articole de voiaj și de marochinărie, comerțul cu ridicata al pieilor brute și pieilor prelucrate, confecționarea de articole din blană naturală și artificială ș.a. [3]. Despre activitatea acestei întreprinderi, Aurelia Dubenco spunea în 2015: „Noi prelucrăm piei de miel, oaie, capră, precum și confecționăm

Fig. 1. Dumitru Pascari – meșter popular. „Târgul meșterilor populari", 1 octombrie 2022.
Foto: Nicolai Ischimji

căciuli, veste, geci, blănuri pentru piața locală. Pieile le achiziționăm de la populație. Tăbăcirea pieii este un proces complex, efectuat în câteva etape. Modelele blănurilor sunt elaborate de designer, iar tendințele în modă le urmărim vizitând diverse expoziții de blănuri. Deoarece piața blănurilor din Moldova este mică, prelucrarea pieilor (tăbăcirea, vopsirea și decolorarea) este principalul nostru gen de activitate, confecționarea fiind secundară. De aceea întreprinderea câștigă partea majoră a veniturilor, prestând populației servicii de prelucrare a diverselor tipuri de piele (inclusiv de iepure și nutrii)" [2].

Menționăm că articolele din blănuri ale brandului „Milabrega" au fost prezentate la FASHION EXPO 2015 de la MOLDEXPO [4]. O adevărată descoperire a fost colecția de iarnă 2016–2017 din piei de miel, bine tăbăcite, vopsite în culori vii, după cum și erau tendințele acelei perioade în materie de culori. După Aurelia Dubenco, „Unele prototipuri sunt în combinație cu piei de căpriță și piei de vulpe roșcată" [5], fapt ce le acordă o eleganță deosebită articolelor din blănuri. Colecția a fost inspirată din căciulile ciobănești, în semn de respect, fiind readuse în actualitate pieptarele și cojoacele bunicilor, de la care s-au inspirat designerii firmei. În așa fel, remodelate și actualizate, aceste piese vestimentare au devenit miezul colecției firmei „Milabrega", care comercializează articolele din blănuri atât la Chișinău, cât și la Bălți. Apreciem că piesele acestui brand au devenit revelația anului 2017 la Fashion Days [6, 7].

Tendința blănurilor colorate vine încă de la Fabrica de Blănuri din Bălți atunci când în anul 1961 au descoperit „o nouă metodă de vopsire a blănurilor pentru copii – pe blana albă se imprimă flori, păsări etc." [8, p. 69]

În localitățile din nordul Republicii Moldova, meșteșugurile s-au menținut grație crescătorilor de animale și dragostei pentru frumos. Tradițiile și portul popular s-au păstrat și datorită activității meșterilor în domeniul prelucrării pieilor și blănurilor. Am depistat, în urma documentării, mai mulți meșteri tăbăcari și cojocari, precum și meșteri curelari de la nord. În raionul Bălți activează Dumitru Pascari, Anatolie Gogu; în satul Mândrești Noi, raionul Sângerei activează Alexandru Tabarcea, soții Artur și Alexandra Oleinic; în raionul Soroca – Leonid Captari, meșter popular în confecționarea obiectelor din piele (curelar) ș.a.

Dumitru Pascari (Fig. 1) este un artizan cunoscut în prelucrarea pieilor, din raionul Bălți, care a reînviat tradiția meseriei de tăbăcărie, cojocărie și curelărie. A dezvoltat în familie o meserie uitată, și anume de a prelucra pieile după tehnologiile învățate „de la meseriașii care au lucrat în Combinatul de Blănuri din Bălți și a urmat studiile la colegiu din Bălți", după cum a explicat el, la Târgul Meșterilor Populari, organizat la 23 mai 2021, la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. Pe lângă prelucrarea pieilor de ovine, artizanul este cunoscut prin dibăcia confecționării opincilor, chimirelor, curelelor, căciulilor, sumanelor și bundițelor tradiționale strămoșești caracteristice portului popular din zona de nord a Republicii Moldova [9, 10, 11]. D. Pascari este și un participant activ la diverse expoziții, târguri cu meșteșuguri populare [12].

Un alt artizan din raionul Bălți este Anatolie Gogu, care s-a specializat ca tăbăcar și cojocar ce prelucrează piei și confecționează căciuli țurcănești, căciuli pentru dame din blană de miei. În cadrul Târgului meșterilor populari (Chișinău, 01.10.2022), artizanul ne-a relatat despre cum s-a purtat pe timpuri căciula țurcănească în diferite zone sau localități ale Moldovei, dând detalii pentru cazurile bărbaților înstăriți, tinerilor și bărbaților din părțile Cernăuților și Hotinului, „unde căciula o îndoiau sus în spate, însă cântăreții noștri din orchestra «Fluieraș» și cu dansatorii «Joc», adică, băieții au procurat foarte multe căciuli de la mine". Valoroasele lucrări tradiționale din blană, căutate de localnici și de vizitatori străini, au fost prezentate de meșterul popular A. Gogu la diverse expoziții, cum ar fi Târgul Meșterilor Populari „La Nistru la Mărgioară" (25 iunie 2023, Cetatea Sorocii) ș.a. (Fig. 2).

Artur și Alexandra Oleinic sunt meșteri populari din satul Mândrești Noi, raionul Sângerei. I-am cunoscut la Târgul Meșterilor Populari din raionul Soroca (25 iunie 2023), aflând

Fig. 2. A. Gogu iunie 2023.
Foto: Nicolai Ischimji.

că această îndeletnicire a fost deprinsă de Artur Oleinic „de la părinți, în special de la mama, care a lucrat cusătoreasă la fabrica de blănuri din Bălți" [13]. Soții Oleinic folosesc piei de la miei și de la oi de tip Țigaie, procurate de la ciobanii locali, pe care le prelucrează. A. Oleinic a explicat că etapele prin care trece o pielicică, cum ar fi „dubala, vopsirea, spălatul pieilor ca să nu miroase", prezintă un proces complex de tăbăcărie și este foarte costisitor [14]. Deși sunt haine strămoșești, căciulile de cârlan, sumanul, cojocul tradițional din piele de oaie în versiunea lor actualizată se pot bucura de aprecieri. În opinia artizanului Artur Oleinic, „căciula țurcănească și cojocul sunt, de fapt, adevărate cărți de identitate ale neamului". Dar „procesul este foarte îndelungat, totul începe de la pielea crudă, pe care o procur de la ciobanii noștri din Moldova. Procesul de prelucrare a pielii este foarte scump, dubala, vopsirea, spălatul pieilor ca să nu miroase". Cu referire la unele preferințe, Alexandra Oleinic afirmă că „De sărbătorile de iarnă sunt solicitate bundițele și cojoacele, și deja pentru bărbați – căciulile". Meșterița subliniază necesitatea îngrijirii speciale pentru hainele din blană [13].

Fig. 3. Chimir, Artur Oleinic și Alexandra Oleinic, Târgul Meșterilor Populari „La Nistru la Mărgioara", raionul Soroca, 25 iunie 2023. Foto: Nicolai Ischimji.

Una dintre bundițele confecționate de soții Oleinic „are piele întoarsă pe interior, cât și pe exterior, astfel încât haina să fie călduroasă și trainică" [15]. Pe lângă această meserie, soții Oleinic mai practică cojocăria și curelăritul, confecționarea produselor din blănuri și piei naturale: căciuli, bundițe, stănuți sau cojocele fără mânici și cojocele cu mânici, opinci, papuci din blană și chimirele tradiționale zonei de nord (Fig. 3). Au început de la opinci și căciuli, pe care le-au modernizat la cerința consumatorului [15]. Precizăm că meșterii Oleinic sunt participanți activi la diverse târguri cu meșteri populari, expoziții ale costumului popular, emisiuni televizate și alte manifestări culturale cu scopul de a promova valorile strămoșești și produsele artizanatului [16]. De regulă, la asemenea târguri sau iarmaroace, cum ar fi cel din octombrie 2022 din orașul Sângerei, familia Oleinic expune diverse piese artizanale din blană naturală: căciuli, bundițe, brâie, opinci ortopedice [17]. Soții Alexandra și Artur Oleinic au făcut o pasiune pentru coaserea căciulilor de cârlan și a cojoacelor de lână [18].

Alexandru Tabarcea este fermier, cioban și meșter cojocar din satul Bilicenii Vechi, raionul Sângerei [19]. A devenit cunoscut mai ales după ce și-a expus lucrările la Festivalul „Miorița laie, laie-bucălaie", ce a avut loc în Cimișlia, în toamna anului 2022. Artizanul a precizat că „suntem crescători de animale, avem oile noastre, marfa este crescută de mine ca gospodar. Soția coase hainele aceste din pielicele", punctând

Fig. 4. Leonid Captari, meșter popular în confecționarea obiectelor din piele, Târgul Meșterilor Populari „La Nistru la Mărgioară”, Soroca, 25 iunie 2023. Foto: Nicolai Ischimji.

necesitatea promovării tradițiilor populare. Familia Tabarcea confecționează căciuli sau cușme pentru bărbați, căciuli pentru doamne, cojoace, blană pentru femei și alte articole artizanale [20].

Leonid Captari (Fig. 4) este meșter popular în confecționarea obiectelor din piele (curelar), în raionul Soroca, fiind profesor la Colegiul Tehnic Agricol din Soroca, la Catedra disciplne de specialitate cu profil: Mecanica. 80 de meșteri populari din toată Republica Moldova și-au dat întâlnire la Târgul Meșterilor Populari „La Nistru la Mărgioară”, desfășurat în iunie 2023, în preajma Cetății Soroca, ediția a XI-a [21]. Artizanul a învățat meserie de la tatăl său, dar și s-a autoperfecționat cu timpul. L. Captari creează din piele chimire ornamentate și cu buzunare ascunse, brățări din piele, portmonee, portochelari, huse pentru topor și alte obiecte de mică marochinărie.

În concluzie vom menționa că anume căutările noastre în localitățile din nordul Republicii Moldova, în vederea documentării asupra activității meșterilor în domeniul confecționării articolelor vestimentare și de marochinărie, ne permit să constatăm că acest artizanat este bine dezvoltat, deși antreprenorii necesită o subvenționare mai mare din partea statului. Articolele din blănuri și piele lucrate de artizanii locali sunt la mare căutare, fiind prezentate în cadrul târgurilor, expozițiilor și iarmaroacelor. Meșteșugarii de la nordul republicii sunt promotori ai tradițiilor populare și veritabilelor valori românești.

Referințe bibliografice:

1. Condraticova, L.; Tocarciuc, A. *Centre de artizanat și meșteri în domeniul textilelor din Republica Moldova*. În: „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective”, 26-27 iunie 2019, Bălți: „Indigou Color”, 2020, Ediția 4, p. 394-402.

2. *Cea mai în vogă culoare a blănurilor*, [online]. [Accesat: 15.1.2018]. Disponibil pe Internet la adresa: https://stiri.md/article/social/cea-mai-in-voga-culoare-a-blanurilor/

3.https://www.data2b.md/ro/companies/1007602000444/societatea-comerciala-milabrega-srl [Accesat: 04.7.2023]

4.https://www.youtube.com/watch?v=DFKSRjWtGoo https://m.facebook.com/InStyleMoldova/photos/%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B0-in-style-moldova-%D0%B1%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B4-milabrega-astrakhan-furs-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D1%8B%D0%BC-%D1%8F/1440224539362219/ [Accesat: 10.6.2023].

5. *Explozie de culoare și nonconformism în noua colecție de blănuri*, semnată de MILABREGA – ASTRAKHAN FURS, [online]. [Accesat: 10.6.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: https://ydanko.com/explozie-de-culoare-si-nonconformism-in-noua-colectie-de-blanuri-semnata-milabrega-astrakhan-furs/

6.https://locals.md/2017/fotoreportazh-moldova-fashion-days/milabregaimg_0785/ [Accesat: 10.6.2023]

7.https://locals.md/2016/byit-v-trende-luchshie-autfityi-osenne-zimnih-kollektsiy-moldova-fashion-days/milabrega00003-2/ [Accesat: 10.6.2023]

8. Procop, Natalia. *Aspecte stilistice în vestimentația de la începutul anilor '60 ai sec. XX din RSSM*. În: „Arta. Seria arte vizuale și arhitectură," nr. 1, 2018, p. 68-75.

9. *Căciula tradițională și opincile revin în activitate*. [online]. [Accesat: 20.3.2021]. Disponibil pe Internet la adresa: https://madein.md/news/producatorul-autohton/caciula-traditionala-si-opincile-revin-in-actualitate#

10. *Tezaur - Dumitri Pascari, meșter popular, or. Bălți, 5 octombrie 2015*, [online]. [Accesat: 20.3.2021]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=2trzSxUaMLw&ab_channel=CovalencoS

11. *Opincile revin în actualitate. Un croitor din nordul țării le readuce faima de altădată*. 8.07.2016, [online]. [Accesat: 20.3.2021]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.publika.md/opincile-revin-in-actualitate-un-croitor-din-nordul-tarii-le-readuce-faima-de-altadata_2681211.html

12. *Tezaur cu Dumitru Pascari, De la Căciula la Opincă, Meșter popular, Bălți*, [online]. [Accesat: 20.3.2021]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=GA6QNTdteis; http://dinbasarabia.ro/cultura/dumitru-pascari/

13. *Atelierul soților Oleinic – o oază a tradițiilor românești,* [on-line]. [Accesat: 05.7.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: https://tvrmoldova.md/social/atelierul-sotilor-oleinic-o-oaza-a-traditiilor-romanesti/

14. *Deși astăzi totul se modernizează, e bine să păstrăm tradițiile.* În: „Agro TV Moldova", [on-line]. [Accesat: 20.3.2021]. Disponibil pe Internet la adresa: https://agrotv.md/desi-astazi-totul-se-modernizeaza-e-bine-sa-pastram-traditiile-video/

15. *La Mîndrești Noi se cos bondițe, cojoace și căciuli pe gustul tuturor*, [online]. [Accesat: 05.7.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: https://nordnews.md/video-la-mindrestii-noi-se-cos-bondite-cojoace-si-caciuli-pe-gustul-tuturor/

16. *A fost inaugurat Expo-târgul meșterilor populari.* 02.06.2021. În: „Ecoul Nostru", [online]. [Accesat: 20.9.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: http://www.ecoul.md/a-fost-inaugurat-expo-targul-mesterilor-populari/

17. *În orașul Sângerei a fost organizat iarmarocul „Toamna de aur".* În: „Ecoul Nostru", [online]. [Accesat: 05.7.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: http://www.ecoul.md/24556-2/

18. *Pasiune pentru frumos. Doi soți din Sîngerei cos căciuli de cârlan și cojoace din lână, 12* ianuarie 2022, [online]. [Accesat: 04.7.2023]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=cigL94y9igI

19.https://tvrmoldova.md/social/chiar-daca-in-acest-an-carnea-de-miel-costa-mai-scump-in-ajunul-sarbatorii-invierii-domnului-produsul-este-la-mare-cautare/ [Accesat: 20.3.2021]

20. *TezAur*, 06.11.2022, *Miorița laie, laie-bucălaie*, Cimișlia, [online]. [Accesat: 24.12.2022]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=QALYPPPpIwU

21. *Zeci de meșteri populari din toată R. Moldova și-au dat întâlnire la un festival găzduit de cetatea Soroca.* 26 ianuarie 2022. În: „TVR Moldova. Știri", [online]. [Accesat: 21.3.2022]. Disponibil pe Internet la adresa: https://tvrmoldova.md/article/fbf022e92bef2857/zeci-de-mesteri-populari-din-toata-r-moldova-si-au-dat-intalnire-la-un-festival-gazduit-de-cetatea-soroca.html